

SAKSBEHANDLER
Bodil Johanne Paulsen

INNVALGSTELEFON

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
19/01332-5

DERES REF.

DERES DATO

ARK. B - Bygninger 2006-2019

VÅR DATO

37 (Lillestrøm) Skedsmo - Ak

05.12.2019

Se mottakerliste

Melding om justert omfang i fredningssaken for Kjeller flyplass

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jf. § 22, meldte Riksantikvaren 4. oktober 2018 oppstart av fredningssak for Kjeller flyplass, gnr./bnr. 31/104 og 31/370 i Skedsmo kommune.

På bakgrunn av innspill, befaringer, møter med aktører og faglige vurderinger melder vi med dette om endring i omfang av kulturminner og områder som vil bli vurdert videre i fredningssaken.

Endringer i omfang

Vurderes til fredning etter kulturminneloven § 15:

- Rullebanen, fra Storgata til Nitelva, gnr./bnr. 31/104
- Fysisk forbindelse mellom kjørehuset og hangarene, gnr./bnr. 31/104, 31/370
- Område på sørsiden av hangarene, gnr./bnr. 31/370
- Område ved prøvebukkhuset, gnr./bnr. 31/104
- Fysisk forbindelse mellom området ved Fotobygget og rullebanen, gnr./bnr. 31/104
- Interiør i prøvebukkhuset, gnr./bnr. 31/104

Vurderes til fredning etter kulturminneloven § 19:

- Visuell forbindelse mellom området ved Fotobygget og rullebanen, gnr./bnr. 31/104
- Området som vist i melding om oppstart, er nå foreslått redusert, se kart. I den videre prosessen vil det bli vurdert om de resterende § 19-områdene skal deles inn i soner med ulike muligheter for utnyttelse. Dette gjelder gnr./bnr. 31/104, 31/370

Omfang som er uendret

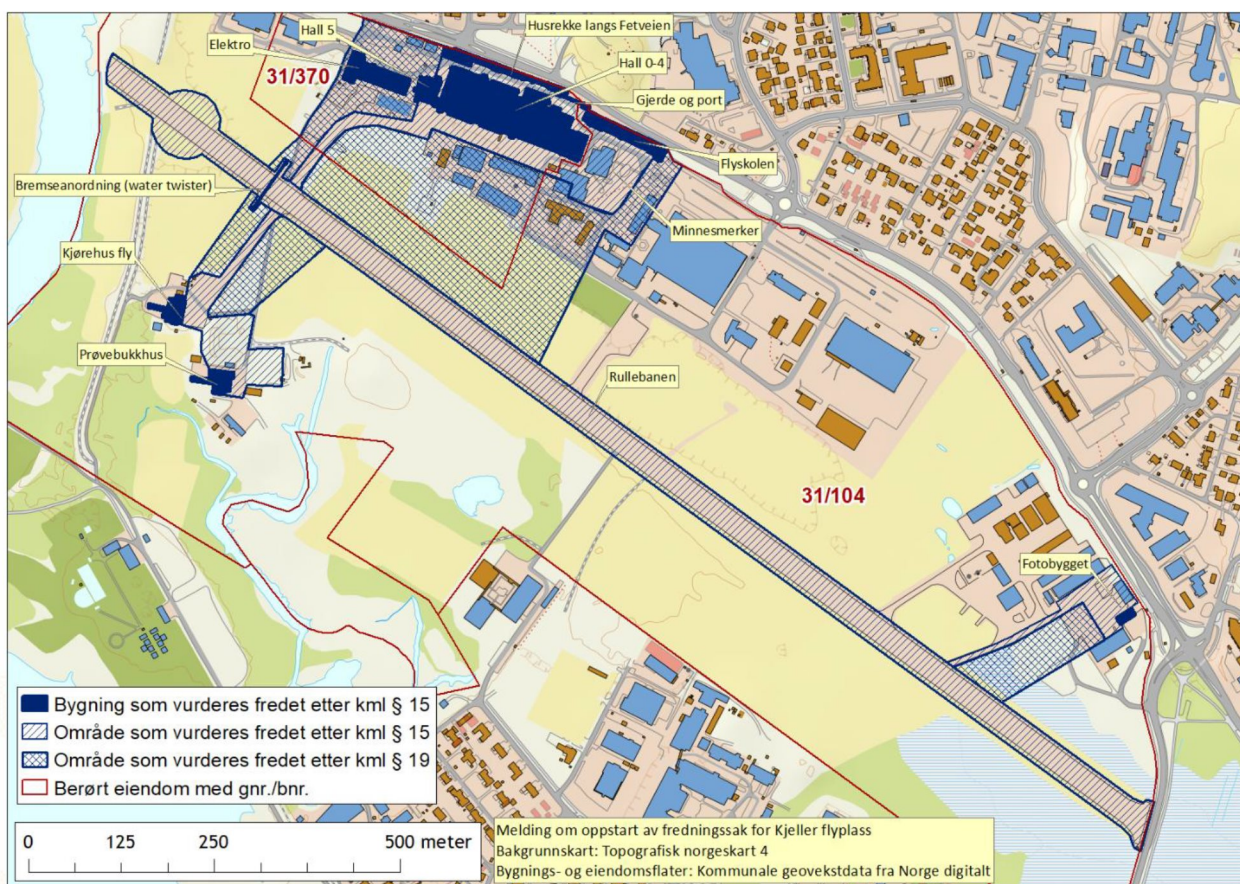
Vurderes til fredning etter kulturminneloven § 15:

- Hærens flyskole, samtlige byggetrinn, gnr./bnr. 31/104, bygningsnr. 6891357-1
- Minnesmerker foran flyskolen, gnr./bnr. 31/104
- Kjørehus for fly, gnr./bnr. 31/104, bygningsnr. 6865860-1
- Prøvebukkhus for motorer, gnr./bnr. 31/104, bygningsnr. 150897416
- Fotobygget, gnr./bnr. 31/104, bygningsnr. 150898412
- Elektroverkstedet, gnr./bnr. 31/370, bygningsnr. 150891000
- Hall 0-4, gnr./bnr. 31/370, bygningsnr. 6865372
- Hall 5, gnr./bnr. 31/370, bygningsnr. 150891388

- Bygningsrekke mot Fetveien, inkludert bensinlegg, gnr./bnr. 31/370, bygningsnr. 150891310
- Gjerde og port
- Område nord, ved flyskolen og hangarene
- Bremsanordning (water twister) på rullebanen

Bygninger innenfor områdene varslet etter kulturminneloven §§ 15 og 19, uten blå markering, er ikke tenkt å omfattes av fredningen. Dette gjelder gnr./bnr. 31/104, 31/370.

Kartet viser fredningsomfang som skal vurderes for Kjeller flyplass. Utarbeidet av Riksantikvaren.

Begrunnelse for justering av fredningsomfang

Som oppgitt i melding om oppstart kan omfanget av fredningen bli justert i løpet av fredningsprosessen. På bakgrunn av innspill fra flere aktører, som tillegger rullebanen både en kulturhistorisk verdi og en fremtidig bruksverdi, samt Riksantikvarens befaringer og faglige vurderinger har vi besluttet å justere omfanget. Som grunnlag for vår videre saksbehandling ber vi om at forhold som belyser andre samfunnsmessige hensyn blir spilt inn.

Rullebanen skal vurderes for fredning etter kulturminneloven § 15. Riksantikvaren har vurdert at rullebanen er viktig i flere henseender. For det første er den en essensiell del av flyplassen og det er denne, sammen med hangarene, som gir forståelsen av Kjeller flyplass. Videre viser rullebanen flyplassens store utstrekning både fysisk og visuelt samt representerer den teknologiske utviklingen på flyplassen etter andre verdenskrig.

En eventuell fredning av rullebanen vil fortsatt gi den en høy bruksverdi, som for eksempel kommunikasjonsåre i et fremtidig utbyggingssområde.

I tillegg til rullebanen skal også andre fysiske forbindelser, som nevnt ovenfor, vurderes fredet. Forbindelsen fra kjørehuset til hangarene og området foran hangarene har en viktig rolle i flyplassens logistikk og forteller om hvordan flyene beveget seg mellom de ulike funksjonene.

Prøvebukkhusets interiør er tilpasset byggets spesielle funksjon for testing av ulike fly-/helikoptermotorer. Det inneholder lokaler med spesialtilpasset utstyr for flere ulike motortyper. Prøvebukkhuset har utviklet seg over en lang periode, fra 1950-tallet frem til i dag, og forteller om den teknologiske utviklingen og Kjellers rolle som vedlikeholdssenter. Det viser også bredden i flyrelatert virksomhet på Kjeller.

Området utenfor prøvebukkhuset inneholder strukturer og elementer som er relatert til historien på Kjeller og som vi ønsker å undersøke nærmere for en eventuell fredning.

Vi vurderer videre å frede den fysiske forbindelsen mellom rullebanen og området ved Fotobygget etter kulturminneloven § 15 sammen med en områdefredning etter kulturminneloven § 19 der den visuelle forbindelsen mellom disse elementene ivaretas.

Området som vurderes til fredning etter kulturminneloven § 19 er redusert, i forhold til melding om oppstart, til områder der Riksantikvaren mener det er behov for å sikre visuell forbindelse mellom bygninger/anlegg og rullebanen samt til områder som grenser opp mot kulturminner som foreslås fredet etter kulturminneloven § 15.

Riksantikvaren kan ikke bestemme hva Kjeller skal brukes til. Det vil være politikerne i Lillestrøm kommune, som reguleringsmyndighet, som avgjør bruken av Kjeller.

Kort karakteristikk av kulturminnet

Kjeller flyplass ligger i Akershus fylke, Skedsmo kommune. Kjeller flyplass utgjør omtrent 1000 mål og ligger nær Lillestrøm sentrum. Området tilhørte tidligere Kjeller gård som først leide ut området til Forsvaret, og som senere kjøpte området. Flyplassarealet var opprinnelig delt av elvedraget Sogna. I dag går Sogna i rør under flyplassen, og har sitt utløp mot sør hvor den flyter ut i Nitelva. I vest grenser flyplassen mot Nitelva. Under krigen ble det bygget en demning (flomvoll) mot Nitelva i tysk regi.

Nord for flyplassen ligger blant annet «flybyen» og Kjeller gård. Mot øst er flyplassområdet delt av Storgata. Området øst for Storgata er formet som et triangel og er omkranset av veier og boliger. Mot sør grenser flyplassområdet mot skoler, idretts- og friluftsanlegg, herunder Nebbursvollen og Nittebergtangenen og Statens Havarikommisjon.

Kjeller flyplass eies i dag av Aspelin Ramm (31/370) og Forsvarsbygg (31/104). Bygningene på Aspelin Ramms eiendom omfatter den tidligere flyfabrikkens lokaler. På Forsvarsbyggs eiendom ligger flyverskolen med sine tre byggetrinn, restene etter flybataljonens anlegg, samt prøvebukk- og kjørehus. Bygningene er i hovedsak enkle formålsbygg og er oppført fra flyplassens begynnelse og frem til i dag. De eldste bygningene er fra 1917 og ligger langs Fetveien.

Foruten bygninger er det en minnelund med bautaer over omkomne flyelever, Gustav von Segebaden og bombingene under andre verdenskrig. Det finnes også nærkampstillinger på flyplassen som stammer fra okkupasjonen. I tillegg er den opprinnelige porten og del av opprinnelig gjerde tatt vare på mellom tidligere vakthus og brannstasjonen. På rullebanen ligger et bremsekrokanlegg av typen «water twister» som trolig er det eneste anlegget av denne typen som fortsatt er i bruk i Norge.

Begrunnelse for melding om oppstart av fredning

Det er besluttet at Forsvaret skal legge ned sin virksomhet på Kjeller flyplass. Det vil ikke være flyplassdrift på Kjeller etter nedleggelsen. Dette fører til at et stort areal nær Lillestrøm sentrum vil stå ubenyttet.

Skedsmo kommune er i gang med å utarbeide kommunedelplan for området. Riksantikvaren og kommunen samarbeider om å få frednings- og planleggingsprosessen til å ivareta både vern og utvikling av området.

Kjeller flyplass utgjør et meget verdifullt kulturmiljø og som viser viktig samferdsels-, teknologisk-, sikkerhetspolitisk- og militærhistorie. Ved Kjeller flyplass kan en følge utviklingen fra de første flyforsøkene, og gjennom alle tekniske, politiske og organisatoriske endringer i norsk militær flygning fra 1912, til dagens høyteknologiske virksomhet. Kjeller flyplass er med sin kontinuerlige drift siden tidlig 1900-tall og høye alder en av verdens eldste flyplasser. Kulturminneverdiene blir forhøyet gjennom Kjellers fortid som utdanningssted for flygere og teknisk personell, produksjon av fly ved flyfabrikken, både på lisenser og etter eget design, som operativ base for Hærens flyvåpen, samt en rik krigshistorie som bombemål og base for allierte og aksemakter. Samtidig som driften ved Kjeller flyplass har tilknytning til omkringliggende forskningsinstitusjoner. Det meste av bygningsmassen ved Kjeller er robuste formålsbygg som fremstår i god stand og med mulighet for ny bruk uten at verneverdien svekkes.

Følger av en fredning

Vedtaket om fredning vil inneholde fredningsbestemmelser som sammen med kulturminneloven setter krav for forvaltning og vedlikehold av de fredete kulturminnene. Bestemmelsene vil ikke være til hinder for dagens drift, men det må søkes om tillatelse/dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven §§ 15a og 19 tredje ledd. For private eiere er det anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til vedlikehold og istandsettingsarbeider.

Videre saksgang

Endringen i foreslått fredningsomfang vil kunngjøres i Romerikes Blad og Eidsvoll Ullensaker Blad. Merknader og innspill til de foreslåtte endringene sendes Riksantikvaren innen **24. januar 2020**.

Merknader og innspill sendes:
elektronisk: postmottak@ra.no, eller
pr. post: Riksantikvaren, Postboks 1483 Vika, 0116 Oslo.

Etter at fristen er utløpt, vil Riksantikvaren utarbeide et forslag til fredning. Fredningsforslaget vil bli sendt på høring til berørte parter og lagt ut til offentlig ettersyn. Før Riksantikvaren fatter vedtak om fredning, skal forslaget oversendes kommunestyret i Lillestrøm kommune for politisk behandling.

Vennlig hilsen

Linda Veiby
fung. avdelingsdirektør

Sigrud S. Murud
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Rygge Airport AS, c/o Knut R. Johannessen Hovseterveien 52B, 0768 OSLO/ Samferdselsdepartementet, Postboks 8010 Dep, 0030 OSLO/ Norsk Luftfartsmuseum, Postboks 1124, 8001 BODØ/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Kjeller flyhistoriske kulturpark, Postboks 10, 2027 KJELLER/ Fortidsminneforeningen - Oslo og Akershus avdeling, Vøienvolden gård Maridalsveien 120, 0461 OSLO/ Forsvarsmuseet, Postboks 800, Postmottak, 2617 LILLEHAMMER

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Akershus fylkeskommune		Postboks 1200 Sentrum	0107 OSLO
Aspelin Ramm eiendom AS		Postboks 389 Sentrum	0102 OSLO
Forsvarsbygg		Postboks 405 Sentrum	0103 OSLO
Forsvarsdepartementet		Pb 8126 Dep	0032 OSLO
Skedsmo kommune		Postboks 313	2001 LILLESTRØM